

Prispevek za javno strokovno konferenco o dolgoročni viziji trajnostnega razvoja Slovenije

Močne univerze za uspešno Slovenijo

Dr. Ivan Rozman

Nekdanji predsednik EUA (European University Association) dr. Georg Winckler se je zavedal problemov organizacije evropskih univerz, zato je pred tremi leti izjavil, da bodo v Evropi obstajale samo močne avtonomne univerze. V skladu z njegovim pogledom se tudi evropske univerze danes v veliki meri zgledujejo glede organiziranja in delovanja po uspešnih ameriških univerzah. Te veljajo med najboljšimi po številnih klasifikacijskih lestvicah (šanghajska, španska, Timesova lestvica in druge). Zato ni čudno, da je znotraj EUA prišlo do spoznanja, da morajo sodobne univerze imeti poleg akademskega karakterja tudi podjetniški značaj (entrepreneurial university). To pa so univerze, ki ustvarijo več kot 50% svojega celokupnega prihodka izven sredstev, dobljenih od države in kamor se ne prištevajo sredstva iz naslova šolnin. To so sredstva, ki jih univerze v glavnem pridobivajo s prodajo intelektualne lastnine, iz dobičkov spin off podjetij, donacij, obračanja denarja znotraj lastnega subjekta (prenočišča, restavracije in druge storitvene dejavnosti). Na ta način sodobne univerze krepijo svojo finančno neodvisnost, s tem pa tudi udeležujejo lastno avtonomijo.

Kot primer navedimo univerzo v Harvardu, ki je na večini rangirnih lestvic najboljša svetovna univerza. Ima okoli 20.000 študentov, letna šolnina za vsakega pa znaša približno 33.000 USD. Prihodek iz šolnin torej znaša slabih 700 mio USD; skupni letni prihodek univerze pa znaša 3,5 milijarde USD. V skladih, s katerimi univerza razpolaga, se je nabralo premoženja v višini 37 milijard USD (<http://www.harvard.edu/about/glance.php>). Drug primer uspešne univerze je Univerza v Stanfordu (po šanghajski lestvici druga najboljša), ki je solastnik, oz. dobiva licenčnine, od več svetovno uspešnih spin-off podjetij, kot so Hewlett-Packard Company, Cisco Systems, eBay, Google, Nike, in drugih (<http://stanford.edu/about/facts/research.html>). Kot zadnji primer pa navedimo univerzo v Maleziji (University of Malaya) in Narodno Univerzo v Singapurju (National University of Singapore). Do leta 1962 je bila to ena univerza z dvema enotama. Tega leta sta Singapur in Malezija, v duhu osamosvojitve Singapurja, podpisali sporazum o nastanku nove avtonomne univerze. Danes je univerza v Singapurju na šanghajski lestvici med 150. najboljšimi univerzami na svetu, medtem ko drugega dela nekoč skupne univerze, Univerze v Maleziji, ni na seznamu petstotih najboljših svetovnih univerz.

Razlika med univerzama je v tem, da je univerza v Singapurju odprta, močna in avtonomna univerza z velikim številom profesorjev s celega sveta, z velikim številom mednarodnih študentov in velikim prilivom ne-državnega denarja. Univerza v Maleziji je ohranila bistveno več vmešavanja državne politike in državnega omejevanja pri svojem delovanju, torej bistveni nižjo stopnjo svoje avtonomije. Prva univerza uspešno raste, druga pa konstantno nazaduje.

In kakšne univerze si želimo v Sloveniji? Odprte, avtonomne, z veliko stopnjo lastne avtonomije (tudi ali predvsem finančne!), in s tem uspešne, ali pa univerze, vklenjene v številne sponke državne birokracije, s tem pa težje prilagodljive na izzive sodobnega časa, bolj rigidne, vsekakor pa manj uspešne?